EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 15.12.2021
COM(2021) 970 final

VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT

inzake de uitvoering van de kaderrichtlijn water (2000/60/EG), de richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen (2008/105/EG als gewijzigd bij Richtlijn 2013/39/EU) en de overstromingsrichtlijn (2007/60/EG)

Uitvoering van de geplande maatregelenprogramma's
nieuwe prioritaire stoffen
voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen en gebieden met een potentieel aanzienlijk overstromingsrisico

{SWD(2021) 970 final} - {SWD(2021) 971 final}

1. Inleiding

Met de vaststelling van de Europese Green Deal[1] heeft de EU cruciale stappen gezet om de gelijktijdige, onderling verbonden crises van klimaatverandering, gezondheidsrisico's, verlies aan biodiversiteit en verontreiniging in alle milieucompartimenten aan te pakken. Het duurzame beheer van de waterkwaliteit en -kwantiteit speelt een cruciale rol in de reactie op deze crisis, waarbij wordt voortgebouwd op het bestaande wetgevingskader op en de ambitieuze uitvoering van de Europese Green Deal en de daaropvolgende initiatieven. De financiering die nu beschikbaar is voor uitvoering van de plannen voor herstel en veerkracht van de lidstaten is een aanvullende steun die hen helpt de bestaande druk op de kwaliteit en kwantiteit van de zoetwatervoorraden aan te pakken en zo ook de overgang naar een schone, circulaire en koolstofvrije Europese economie te stimuleren, met inachtneming van het "berokken geen schade"-beginsel.

In 2021 heeft Europa opnieuw te maken gehad met de gevolgen van extreme watergerelateerde incidenten, die nog werden verergerd door de gevolgen van de klimaatverandering: dramatische overstromingen in de rivierbekkens van de Rijn en Maas en ongekende hittegolven en bosbranden hebben geleid tot tragische verliezen van mensenlevens en vele miljarden euro's aan schade. Hoewel deze gebeurtenissen slechts gedeeltelijk verband houden met een goed waterbeleid, wijzen zij op het belang van een verbeterd zoetwaterbeheer dat gedurende een lange tijd consequent wordt nagestreefd, ook over de nationale grenzen heen.

De kaderrichtlijn water[2] (KRW) biedt het belangrijkste kader en de algemene doelen voor het waterbeleid in Europa en voor het bereiken van een goede toestand van al het oppervlakte- en grondwater. De richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen[3] en de grondwaterrichtlijn[4] vormen een aanvulling op de KRW voor respectievelijk oppervlakte- en grondwaternormen. Bij de geschiktheidscontrole van het waterbeleid van de EU uit 2019[5], die op deze drie richtlijnen en de overstromingsrichtlijn[6] betrekking had, werd geconcludeerd dat het bestaande wetgevingskader in grote lijnen geschikt is voor het beoogde doel, met enige ruimte voor verbetering. De conclusie luidde dat het bereiken van de doelen van de KRW en de overstromingsrichtlijn voldoende financiering, een snellere uitvoering en een betere integratie van de doelen ervan in de sectorale wetgeving vereist. Sommige tekortkomingen van de wetgeving en mogelijke maatregelen inzake chemische stoffen zullen worden beoordeeld

[1] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_nl
[2] Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, PB L 327 van 22.12.2000, blz. 1
[3] Richtlijn 2008/105/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van het waterbeleid, PB L 348 van 24.12.2008, blz. 84, zoals gewijzigd bij Richtlijn 2013/39/EU van het Europees Parlement en de Raad van 12 augustus 2013, PB L 226 van 24.8.2013, blz. 1
[4] Richtlijn 2006/118/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand, PB L 372 van 27.12.2006, blz. 19
[5] https://ec.europa.eu/environment/water/fitness_check_of_the_eu_water_legislation/index_en.htm
[6] Richtlijn 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's, PB L 288 van 6.11.2007, blz. 27

tijdens de lopende effectbeoordeling voor de lijsten van stoffen in het grondwater en het oppervlaktewater.[7]

Dit verslag heeft tot doel meer inzicht te verschaffen en een ander controlepunt te bieden voor de voortgang bij de algemene uitvoering van de wetgeving, als opstap naar de beoordeling van de volgende generatie (2022-2027) stroomgebiedbeheerplannen (SGBP's) en overstromingsrisicobeheerplannen.

Het bevat de beoordeling door de Commissie van recente verplichte verslaglegging door de lidstaten met betrekking tot water:

- Voortgang bij de uitvoering van de maatregelenprogramma's op grond van de KRW, tweede cyclus (2016-2021);
- De monitoring van prioritaire stoffen in het oppervlaktewater, die in 2013 op grond van de richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen aan de lijst zijn toegevoegd;
- De toetsing en bijstelling van de voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen uit de eerste cyclus van de overstromingsrichtlijn (2016-2021).

2. Verslaglegging

De tweede SGBP's op grond van de KRW (die in december 2015 moesten zijn ingediend) zijn in 2019 door de Commissie beoordeeld[8]. Tussentijdse verslagen over de uitvoering van maatregelenprogramma's moesten uiterlijk in december 2018 worden ingediend. Op grond van artikel 18 van de KRW moet de Commissie het Parlement en de Raad binnen drie jaar na haar beoordelingsverslag over de SGBP's informeren over de voortgang bij de uitvoering van de maatregelenprogramma's. Alle lidstaten hebben verslag uitgebracht over de tussentijdse uitvoering van hun maatregelenprogramma's.

Wat de richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen betreft, wordt in dit verslag de voortgang beoordeeld bij de uitvoering van de voorschriften met betrekking tot de twaalf nieuwe stoffen die zijn toegevoegd aan de lijst van prioritaire stoffen in het oppervlaktewater, waarover in 2013 overeenstemming is bereikt. Richtlijn 2008/105/EG, zoals gewijzigd bij Richtlijn 2013/39/EU, artikel 3, lid 1 bis, punt ii), verplicht de lidstaten met name een aanvullend monitoringprogramma en een voorlopig maatregelenprogramma voor de nieuw in de lijst opgenomen stoffen vast te stellen en aan de Commissie voor te leggen. Alle lidstaten hebben verslag uitgebracht over de nieuwe prioritaire stoffen.

Wat ten slotte de tweede rapportagecyclus van de overstromingsrichtlijn betreft, moesten de lidstaten op grond van artikel 14 uiterlijk op 22 december 2018 hun voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen van de eerste cyclus hebben getoetst en zo nodig hebben bijgesteld. Uiterlijk op 22 maart 2019 moest verslag zijn uitgebracht aan de Commissie. Bijna

[7] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12662-Geintegreerd-waterbeheer-herziene-lijsten-van-stoffen-die-oppervlakte-en-grondwater-verontreinigen_nl
[8] https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/impl_reports.htm

alle lidstaten hebben verslag uitgebracht over de bijstellingen van hun eerste voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen.[9]

3. Tweede maatregelenprogramma's — tussentijdse beoordeling

Op grond van artikel 11 van de KRW moeten de lidstaten voor elk stroomgebiedsdistrict een maatregelenprogramma ontwikkelen en de inhoud ervan, bestaande uit basismaatregelen (artikel 11, lid 3) en aanvullende maatregelen (artikel 11, lid 4), alsmede eventueel noodzakelijke aanvullende maatregelen (artikel 11, lid 5), specificeren.

De lidstaten werden verzocht verslag uit te brengen over de voortgang bij de uitvoering van hun gedefinieerde "belangrijke typen maatregelen". Belangrijke typen maatregelen zijn typische maatregelen om belastingen te verminderen, zoals het wegnemen van hinderpalen uit rivieren, het verbeteren van afvalwaterzuiveringsinstallaties, het geleidelijk beëindigen van emissies van prioritaire stoffen enz.[10]

Deze beoordeling van de maatregelenprogramma's weerspiegelt de situatie zoals in de WISE-database is gerapporteerd. Waar mogelijk is een afzonderlijke analyse gemaakt voor basismaatregelen uit hoofde van artikel 11, lid 3, KRW en voor de aanvullende en eventueel noodzakelijke aanvullende maatregelen uit hoofde van respectievelijk artikel 11, lid 4, en artikel 11, lid 5, KRW.

Een rechtstreekse vergelijking van de gegevens in de SGBP's en in de maatregelenprogramma's van 2018 is vaak niet mogelijk vanwege methodologische problemen zoals veranderingen in de maatregelen, verschillende basisjaren en veranderingen in de grenswaarden voor waterlichamen. De voor 2016 en 2018 verstrekte en voor 2021 verwachte informatie bevat echter nog steeds kwantitatieve gegevens over de voortgang die bij de uitvoering van de maatregelenprogramma's is geboekt. De gegevens zijn voor zover mogelijk weergegeven in dit document en in het bijbehorende werkdocument van de diensten van de Commissie.

Algemene situatie

Halverwege de cyclus 2016-2021 was de uitvoering van de maatregelen in alle lidstaten gaande, in sommige gevallen met vertragingen. Vergeleken met de maatregelenprogramma's van 2015 hebben alle lidstaten inmiddels melding gemaakt van belangrijke typen maatregelen en hebben verscheidene lidstaten[11] hun rapportage voltooid en nu al hun stroomgebieddistricten bestreken. De meeste lidstaten hebben enige voortgang geboekt bij het vaststellen op welke manier voor elke significante belasting van het milieu een goede toestand kan worden bereikt, en in welke mate de maatregelen die nodig zijn voor het bereiken van een goede toestand, zijn uitgevoerd. Voor de lidstaten (18) die gegevens hebben ingediend waarmee een diepgaandere analyse en vergelijking mogelijk zijn, kan worden

[9] Verscheidene lidstaten hebben niet binnen de gestelde termijn verslag uitgebracht. De Commissie heeft inbreukprocedures ingeleid wegens te late rapportage. Tot op heden zijn nog slechts twee inbreukprocedures aanhangig.
[10] Lijst van belangrijke typen maatregelen in WFD Reporting Guidance 2022, blz. 387
[11] Denemarken, Griekenland, Kroatië en Slovenië

opgemerkt dat in drie lidstaten[12] 70-100 % van de doelen voor de stroomgebieddistricten is gehaald, terwijl in vier lidstaten[13] nog eens 30-80 % van de indicatoren erop wijst dat er een stap in de richting van het bereiken van die doelen is gezet. In een andere lidstaat[14] zijn de doelen in 16 van de 25 stroomgebieddistricten bereikt. Dit is een bemoedigende verbetering, die een betere identificatie en prioritering van de maatregelen mogelijk maakt.

Voor de lidstaten die naast de significante belastingen ook andere belastingen voor het milieu hebben vastgesteld, zijn maatregelen getroffen om deze aan te pakken, en is in het algemeen vastgesteld op welke manier een goede toestand kan worden bereikt en zijn er indicatoren ontwikkeld om vast te stellen in welke mate maatregelen moeten worden uitgevoerd om een goede toestand te bereiken.

[12] Estland, Letland, Malta
[13] Frankrijk, Oostenrijk, Portugal en Tsjechië
[14] Spanje

Lid-staat	SGD	Alle maatregelen voltooid	Alle geplande maatregelen voltooid	Sommige maatregelen voltooid	Sommige geplande maatregelen voltooid	Geen maatregelen voltooid
AT	3			3		
BE	8	1		5	1	1
BG	4			1	3	
CY	1			1		
CZ	3			3		
DE	10			10		
DK	4				4	
EE	3			3		
EL	14			14		
ES	25			25		
FI	8		8			
FR	14			7	7	
HR	2			2		
HU	1		1			
IE	3			3		
IT	8		1	3	4	
LT	4				4	
LU	2			2		
LV	4				4	
MT	1			1		
NL	4			4		
PL	10				10	
PT	10			9	1	
RO	1			1		
SE	5				5	
SI	2			2		
SK	2			2		

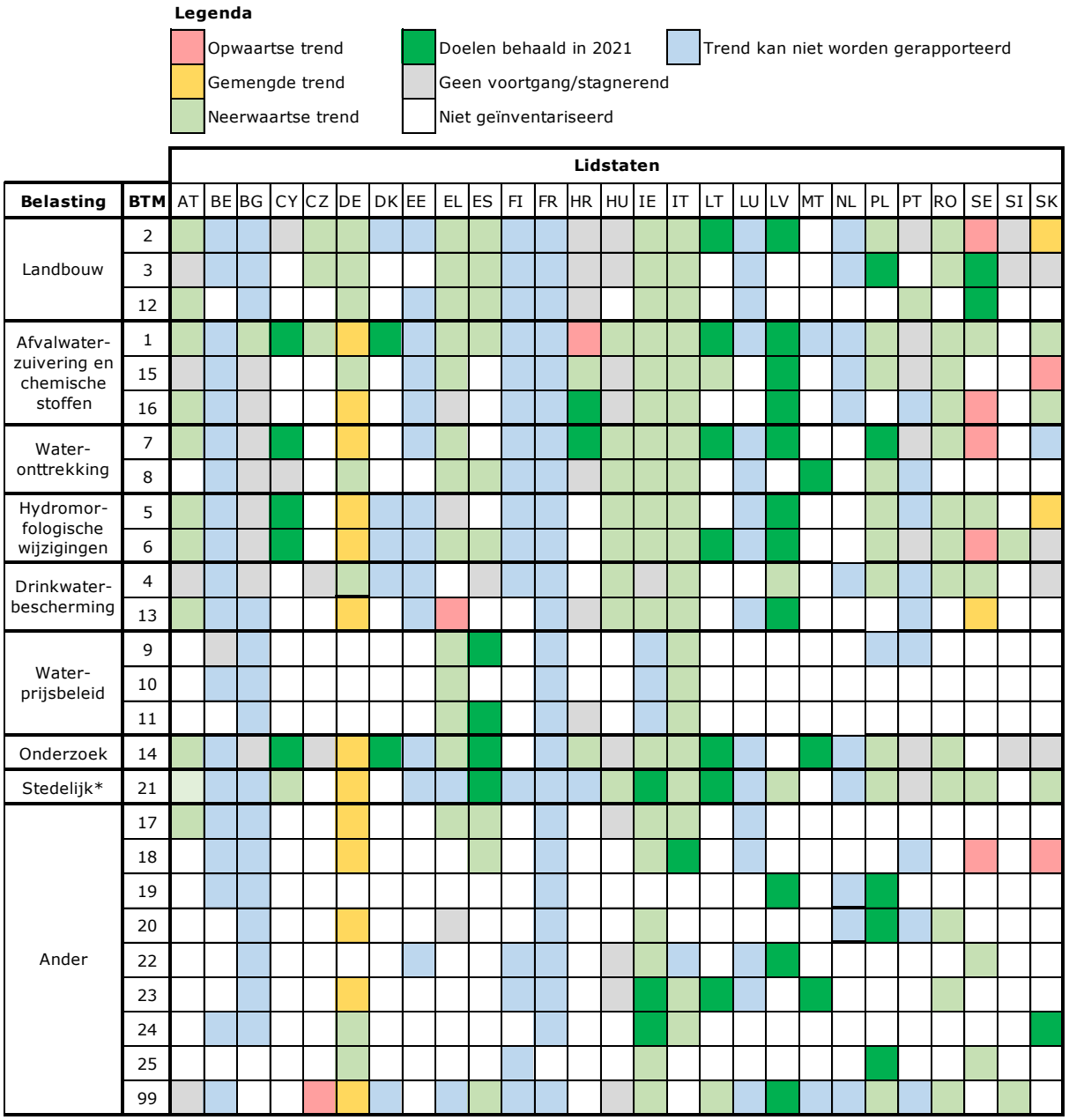
Tabel 1: Status en voortgang sinds de tweede SGBP's voor stroomgebieddistricten.

De lidstaten hebben ook melding gemaakt van belemmeringen bij de uitvoering van hun maatregelenprogramma's. Zoals in tabel 2 hieronder is uiteengezet, vormen gebrek aan financiering, vertragingen en governance de belangrijkste belemmeringen.

		Belemmeringen							
Lidstaat	SGD	Governance	Vertragingen	Gebrek aan financiering	Gebrek aan mechanisme	Gebrek aan maatregelen	Niet kosteneffectief	Extreme gebeurtenissen	Ander
AT	3								
BE	8		3	3	2				2
BG	4		4		1	1			
CY	1								
CZ	3	3	3	3	3		3	3	
DE	10		10	4	10	9	7	4	10
DK	4		4						4
EE	3		3	3	3				
EL	14		14						
ES	25	25	25	25	25				
FI	8			8	8				
FR	14	14	14	14	14				14
HR	2		2	2	2				
HU	1	1	1	1	1	1		1	1
IE	3	3		3			3		3
IT	8	5	5	8	7	1	2	6	
LT	4								
LU	2							1	2
LV	4			4				4	
MT	1		1						
NL	4		4	4			4		4
PL	10	3	3	3	3	4	4	2	5
PT	10		8	9			8	8	
RO	1		1	1	1		1		1
SE	5				5				
SI	2			2					
SK	2		2	2			2		2

Tabel 2: Belemmeringen voor de uitvoering van maatregelenprogramma's volgens stroomgebieddistricten

Tabel 3 biedt een overzicht van de verwachte trends bij de verwezenlijking van de doelen voor verschillende belastingen en relevante belangrijke typen maatregelen, zoals door elke lidstaat halverwege de looptijd voor de tweede helft van de cyclus (2018-2021) werd voorspeld. Een opwaartse trend wijst op een verwijdering ten opzichte van de doelen van de wetgeving, een neerwaartse trend op een verkleining van de afstand tot het bereiken van het doel.

**Verontreiniging uit stedelijke gebieden, transport en gebouwde infrastructuur*

Tabel 3: Gerapporteerde verwachte voortgang bij belangrijke typen maatregelen 2018-2021

3.1 Bestrijding van verontreiniging

Met de Europese Green Deal is de strijd tegen verontreiniging centraal komen te staan. De ambitie om de verontreiniging tot nul terug te dringen, is vertaald in een alomvattend actieplan om alle verontreiniging tot nul terug te dringen[15] en in de strategie voor duurzame chemische stoffen[16]. De "van boer tot bord"-strategie[17] (die onder meer gericht is op minder nutriëntenverliezen en pesticiden en meer biologische landbouw) en de farmaceutische strategie[18] (die onder meer tot doel heeft de aanwezigheid van antibiotica in het milieu te verminderen) zullen het ook mogelijk maken de waterverontreiniging sneller terug te dringen.

Verontreiniging door de landbouw

De landbouw wordt gerapporteerd als een van de belangrijkste oorzaken voor het niet bereiken van een goede toestand in de waterlichamen van de EU. De landbouw kan diffuse verontreiniging door nitraten en pesticiden in het oppervlakte- en grondwater veroorzaken[19]. Naast diffuse verontreiniging vormt ook wateronttrekking ten behoeve van de landbouw een grote belasting die tot het mislukken van een goede kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen leidt.

De lidstaten werken met name aan maatregelen voor het terugdringen van nutriëntenverontreiniging door de landbouw (belangrijke type maatregelen 2), het reduceren van pesticidenverontreiniging door de landbouw (belangrijke type maatregelen 3) en het uitvoeren van adviesdiensten voor de landbouw (belangrijke type maatregelen 12). Uit de rapportage blijkt ook dat alle lidstaten algemene regels hebben voor lozingen uit de landbouw.

Tien lidstaten passen die regels op het gehele grondgebied toe, terwijl de andere lidstaten verschillende regels toepassen afhankelijk van het stroomgebiedsdistrict of, in twee gevallen, slechts in nitraatgevoelige zones. Voor zover de lidstaten hebben gerapporteerd, is het beeld vrij positief voor belangrijke type maatregelen 2 en worden er lacunes in de indicatoren weggewerkt, wat betekent dat de maatregelen doeltreffend zijn voor het verbeteren van de toestand en dat het doel van het bereiken van een goede toestand dichterbij komt. Er is echter geen waarneembare trend, wat aangeeft dat de belastingen niet doeltreffend zijn voor het verbeteren van de watertoestand en er in deze gevallen meer inspanningen nodig zijn. Voor belangrijke type maatregelen 3 en belangrijke type maatregelen 12 is het beeld gemengd en hebben veel lidstaten deze belangrijke typen maatregelen niet gerapporteerd of geïnventariseerd. Waar er is geïnventariseerd, blijkt dat de meeste lacunes in de indicatoren worden weggewerkt, maar dat een aanzienlijk aantal lidstaten geen waarneembare trend heeft gerapporteerd, wat betekent dat de belastingen op grond van deze belangrijke typen maatregelen niet doeltreffend zijn om de watertoestand te verbeteren en dat er in deze gevallen meer inspanningen nodig zijn.

---

[15] https://ec.europa.eu/environment/strategy/zero-pollution-action-plan_en
[16] https://ec.europa.eu/environment/strategy/chemicals-strategy_en
[17] EUR-Lex - 52020DC0381 - NL - EUR-Lex (europa.eu)
[18] https://ec.europa.eu/health/human-use/strategy_nl
[19] EEA-waterbeoordeling van 2018 – Europees Milieuagentschap (europa.eu)

De maatregelen van de lidstaten in het kader van hun maatregelenprogramma's omvatten maatregelen die voortvloeien uit de nitraatrichtlijn[20], waarvan het meest recente uitvoeringsverslag[21] versterkte maatregelen in verontreinigde gebieden aanbeveelt, en maatregelen in de nieuwe strategische plannen voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), die uiterlijk op 1 januari 2022 bij de Commissie moeten worden ingediend. In een recent verslag van de Europese Rekenkamer is geanalyseerd in hoeverre het GLB en het waterbeleid van de EU duurzaam gebruik van water in de landbouw bevorderen.[22] De Commissie is van mening dat het GLB via verschillende instrumenten en maatregelen aan dit doel bijdraagt. Het nieuwe GLB biedt een belangrijke gelegenheid om de ambitie te vergroten en aanvullende maatregelen te financieren die een duurzaam waterbeheer in de landbouw ten goede komen via de nieuwe ecoregelingen in pijler I en het plattelandsontwikkelings-programma in pijler II. Het nieuwe GLB is gericht op negen specifieke doelen zoals gedefinieerd in artikel 6 van het Commissievoorstel[23], waarvan er drie gunstig zijn voor het milieu[24]. Wanneer de lidstaten hun plannen opstellen, moeten zij aan deze specifieke doelen bijdragen. Er is ook een vereiste om bij te dragen aan de Green Deal-doelen, met inbegrip van het "van boer tot bord"-doel om het verlies van nutriënten met 50 % te verminderen en het totale gebruik en risico van chemische pesticiden met 50 % te verminderen. Deze doelen zijn onder meer uiteengezet in de GLB-aanbevelingen[25] die aan de lidstaten zijn toegezonden.

Verontreiniging door huishoudens en industrie

Uit de rapportage blijkt een positieve trend, met name met betrekking tot maatregelen in verband met de bouw of modernisering van afvalwaterzuiveringsinstallaties (belangrijke type maatregelen 1)[26], de geleidelijke beëindiging van prioritaire/prioritaire gevaarlijke stoffen (belangrijke type maatregelen 15) en de modernisering of verbetering van industriële afvalwaterzuiveringsinstallaties (belangrijke type maatregelen 16). Om afvalwaterlozingen vanuit puntbronnen te reguleren, hebben bijna alle lidstaten een toestemmings- en/of

[20] Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreinigingen door nitraten uit agrarische bronnen, PB L 375 van 31.12.1991, blz. 1

[21] EUR-Lex - 52021DC1000 - NL - EUR-Lex (europa.eu)

[22] Speciaal verslag 20/2021: Duurzaam watergebruik in de landbouw: GLB-middelen eerder gericht op de bevordering van hoger dan efficiënter watergebruik, september 2021
https://www.eca.europa.eu/nl/Pages/DocItem.aspx?did=59355
De Commissie is van mening dat het GLB via verschillende mechanismen heeft bijgedragen aan de doelen van de KRW; met name via randvoorwaarden, betaling voor klimaat- en milieuvriendelijke landbouwpraktijken en vergroening, betalingen aan begunstigden voor kosten en gederfde inkomsten als gevolg van de uitvoering van de KRW en steun en investeringen voor plattelandsontwikkeling.

[23] Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van voorschriften inzake steun voor de strategische plannen die de lidstaten in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid opstellen (strategische GLB-plannen) en die uit het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo) worden gefinancierd, COM/2018/392 final

[24] **Specifiek doel 4** – bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, onder meer door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en meer koolstof vast te leggen, en duurzame energie te bevorderen
Specifiek doel 5 – bevorderen van de duurzame ontwikkeling en efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht, onder meer door de afhankelijkheid van chemische middelen te verkleinen
Specifiek doel 6 – bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, versterken van ecosysteemdiensten en in stand houden van habitats en landschappen

[25] Strategische GLB-plannen | Europese Commissie (europa.eu)

[26] 18 lidstaten melden dat ze goede voortgang boeken bij het wegwerken van hun lacunes.

vergunningsstelsel, dat voor zowel grondwater als oppervlaktewater geldt. Ten minste de helft van de lidstaten staat echter nog steeds kleine lozingen toe, hoewel in sommige gevallen registratie van dergelijke lozingen vereist is. De lidstaten hebben bijna zonder uitzondering maatregelen genomen om te voorkomen dat verontreiniging oppervlaktewateren bereikt.

De geplande herziening van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater[27] (voorstel van de Commissie in 2022) moet de verontreinigingen in het Europese oppervlakte- en grondwater verder verminderen, zowel door verhoging van het volume afvalwater dat onder de richtlijn valt als door ervoor te zorgen dat meer afvalwater met geavanceerde behandelingstechnologie wordt behandeld. De nieuwe risicogebaseerde benadering van de herziene drinkwaterrichtlijn[28] zal de interactie tussen waterbeheerders en degenen die belast zijn met de uitvoering van de KRW stimuleren.

Evenzo moet de geplande herziening van de richtlijn industriële emissies[29] (voorstel van de Commissie in 2022) de naleving van de waterkwaliteitsnormen in geval van zowel directe als indirecte lozingen verbeteren, en de nadruk leggen op de noodzaak van een milieubeheersysteem voor hergebruik van water en efficiënt gebruik van hulpbronnen.

Nieuwe prioritaire stoffen

Er is een afzonderlijke beoordeling gemaakt van de huidige stand van zaken met betrekking tot de monitoring van en de maatregelen voor de nieuwe stoffen in de richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen van 2013. Op grond van de richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen van 2013 moeten twaalf extra stoffen[30] door alle lidstaten worden gemonitord.

De meeste lidstaten monitoren reeds de twaalf stoffen die in 2013 zijn toegevoegd. Vier lidstaten[31] rapporteerden de chemische toestand van alle gemonitorde stoffen en definieerden belangrijke typen maatregelen voor alle stoffen die niet aan de normen voldeden. Nog eens elf lidstaten rapporteerden over de meeste gemonitorde stoffen en definieerden belangrijke typen maatregelen voor alle stoffen die niet aan de normen voldeden. Wat de andere lidstaten betreft, was de informatie onvolledig, aangezien stroomgebieddistricten en/of stoffen ontbraken. Soms werden stoffen gemonitord in een andere matrix dan in de richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen is beschreven. Vaak werd er geen informatie verstrekt over de afleiding van de stoffen in deze matrix.

In 2022 zal de Commissie een herziening van de lijst van stoffen in oppervlakte- en grondwater voorstellen. Hierdoor kunnen nog meer pesticiden, farmaceutische producten en

[27] Richtlijn 91/271/EEG van de Raad van 21 mei 1991 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater, PB L 135 van 30.5.1991, blz. 40
[28] Richtlijn (EU) 2020/2184 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2020 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water, PB L 435 van 23.12.2020, blz. 1
[29] Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging), PB L 334 van 17.12.2010, blz. 17
[30] Stoffen die in 2013 zijn toegevoegd: dicofol, perfluoroctaansulfonzuur en zijn derivaten, quinoxyfen, dioxinen en dioxineachtige verbindingen, aclonifen, bifenox, cybutryne, cypermethrin, dichloorvos, hexabroomcyclododecaan, heptachloor en heptachloorepoxide, terbutryn.
[31] Estland, Kroatië, Slowakije en Zweden

industriële chemische stoffen worden toegevoegd aan de lijst van stoffen waarvoor de emissies in water moeten worden verminderd of geleidelijk moeten worden afgebouwd.

3.2 Verbetering van de waterefficiëntie

Als onderdeel van de Green Deal is waterefficiëntie nu een vast onderdeel van de beleidsagenda van de EU. In het actieplan voor de circulaire economie[32] werd de nadruk gelegd op de toekomstige rol van de verordening inzake minimumeisen voor hergebruik van water[33], die een alternatieve watervoorziening voor irrigatie zal vergemakkelijken, als onderdeel van geïntegreerd waterbeheer. In het actieplan werd ook aangekondigd dat de Commissie de waterefficiëntie in industriële processen zal bevorderen (bv. door de richtlijn industriële emissies te herzien). In de EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering van 2021[34] wordt opgeroepen de toegang tot zoet water te waarborgen en in alle sectoren efficiënter met water om te gaan, en wordt aangekondigd dat de Commissie het watergebruik zal helpen verminderen door de vereisten inzake waterbesparing voor producten te verhogen. De overgang naar waterbesparende technologieën en praktijken moet met relevante economische instrumenten worden ondersteund.

Op grond van de herziene drinkwaterrichtlijn (artikel 4, lid 3) zullen de lidstaten maatregelen moeten nemen om de huidige hoge lekkagepercentages aan te pakken. De initiatieven Renovation Wave en European Bauhaus[35] hebben betrekking op waterefficiëntie in de bouwsector. Daarnaast roept de biodiversiteitsstrategie voor 2030[36] de autoriteiten van de lidstaten op de vergunningen voor wateronttrekking en -opstuwing te herzien om ecologische stromen te herstellen. Het doel is om uiterlijk in 2027 bij alle oppervlaktewateren een goede toestand of goed potentieel en bij al het grondwater een goede toestand te bereiken.

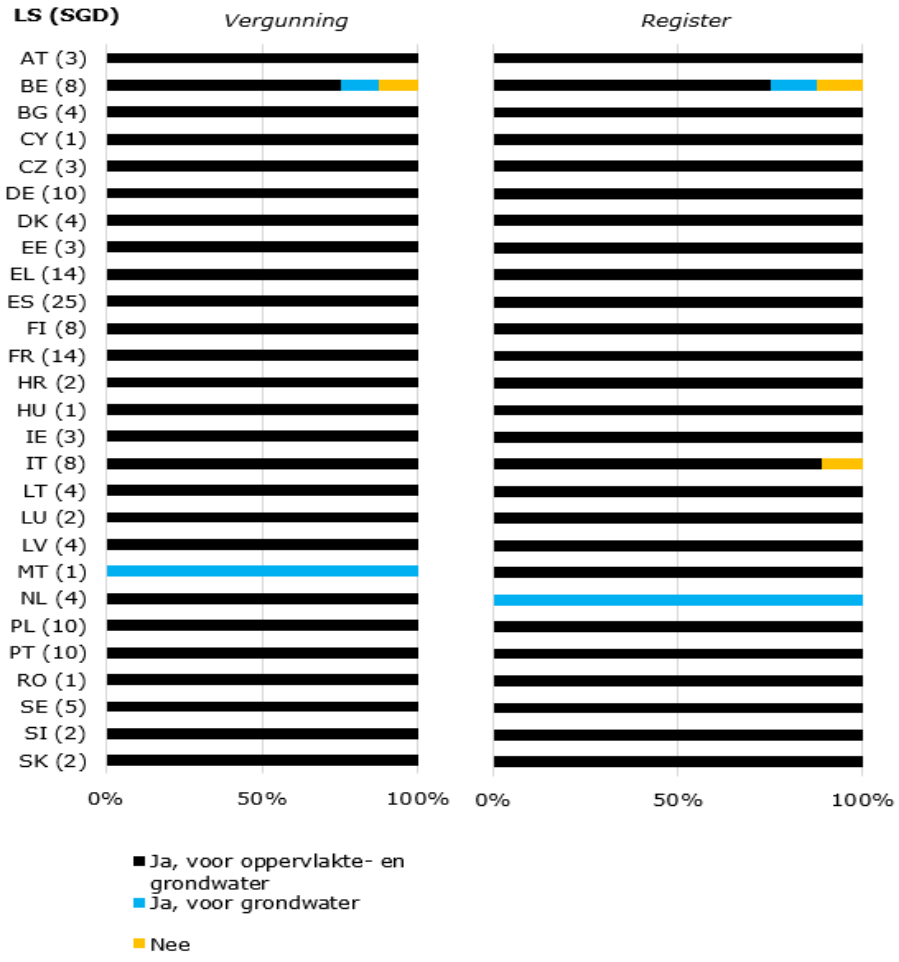
Waterefficiëntie was en blijft een hoge prioriteit voor de lidstaten. Meer dan de helft van hen heeft in de vorige cyclus (2010-2015) maatregelen genomen en zal dat ook in de toekomst blijven doen. Een andere groep van tien lidstaten heeft tijdens de vorige cyclus maatregelen genomen, maar geeft aan geen aanvullende plannen voor toekomstige maatregelen te hebben.

De meeste lidstaten rapporteerden onttrekking en omleiding van stromen als belangrijke belastingen. De relevantste maatregelen in verband met het verminderen van de belastingen en effecten van onttrekkingen zijn verbeteringen in het debietregime en/of totstandbrenging van een minimaal ecologisch debiet (belangrijke type maatregelen 7, waarover in de paragraaf over hydromorfologie is gerapporteerd) en maatregelen voor waterefficiëntie, technische maatregelen voor irrigatie, industrie, energie en huishoudens (belangrijke type maatregelen 8). Bijna de helft van de lidstaten heeft dergelijke kwantitatieve maatregelen gerapporteerd. Eveneens in afwachting van de nieuwe verordening inzake minimumeisen

[32] https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en
[33] Verordening (EU) 2020/741 van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 2020 inzake minimumeisen voor hergebruik van water, PB L 177 van 5.6.2020, blz. 32
[34] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0082&from=NL
[35] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?qid=1603122220757&uri=CELEX:52020DC0662; https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_nl
[36] https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

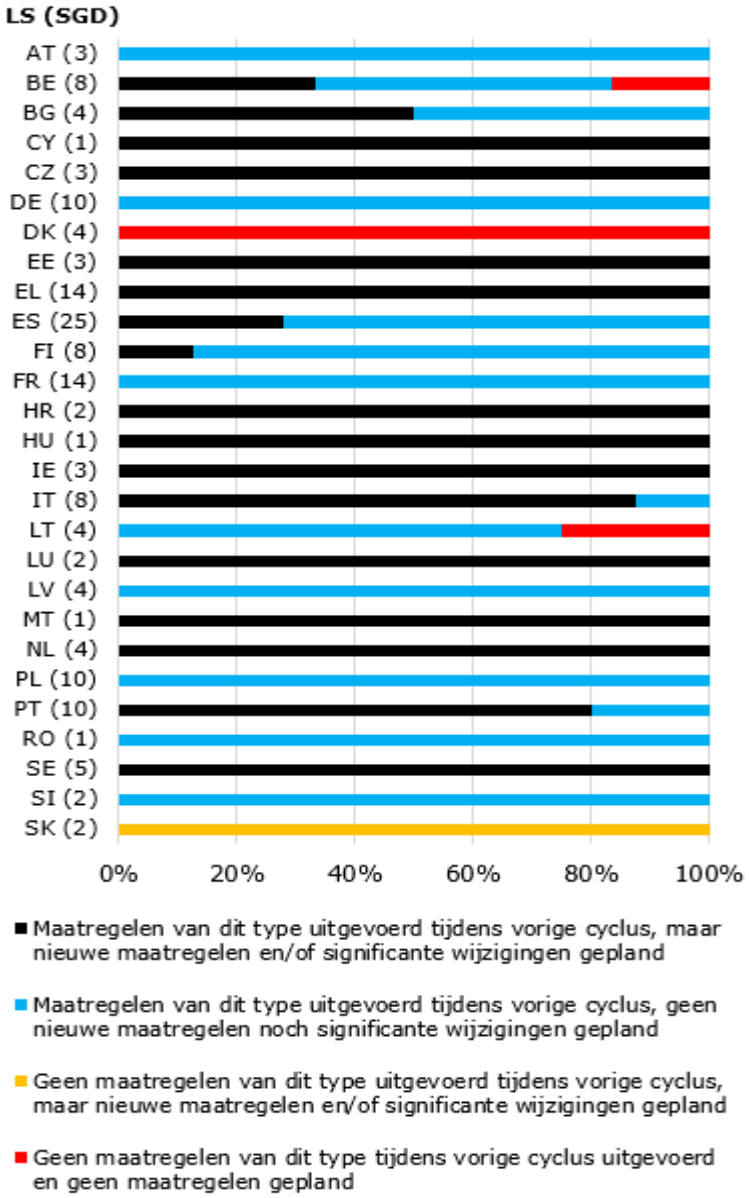
voor hergebruik van water hebben elf lidstaten hergebruik van water in de maatregelenprogramma's opgenomen als maatregel voor het beheer van watervoorraden.

Er is aanzienlijke voortgang geboekt op het gebied van basismaatregelen tegen *wateronttrekking*. Uit de verslaglegging van de lidstaten over onttrekking blijkt dat bijna alle lidstaten een vergunningsstelsel of register hebben om de onttrekkingen van grond- en oppervlaktewater te reguleren (zie figuur 1). Ook beschikken de meeste lidstaten over een concessie-, toestemmings- en/of vergunningsstelsel voor het reguleren van de opstuwing van water en/of een register van opstuwingen. Ongeveer de helft rapporteerde echter dat kleine onttrekkingen van controle zijn vrijgesteld.

Figuur 1: Vergunning of register voor regulering van wateronttrekkingen

Wat betreft de toestemming voor kunstmatige aanvulling of vergroting van grondwaterlichamen (zie figuur 2) hebben de meeste lidstaten ofwel maatregelen genomen en in de vorige cyclus uitgevoerd, ofwel voor uitvoering in de huidige cyclus gepland. Hierdoor zullen zij beter kunnen omgaan met waterschaarste en -verontreiniging.

Figuur 2: Toestemming voor kunstmatige aanvulling of vergroting van grondwaterlichamen

3.3 Aanpassing aan klimaatverandering

Door de toenemende impact van de klimaatverandering zullen de belastingen op de beschikbaarheid van voldoende hoeveelheden schoon zoet water naar verwachting toenemen[37], zodat er adequate maatregelen nodig zijn om de doelen van de KRW te waarborgen. Volgens de rapportage over de aanpassing aan de klimaatverandering (belangrijke type maatregelen 24) rapporteerden slechts zes lidstaten maatregelen met

[37] https://www.eea.europa.eu/highlights/water-stress-is-a-major

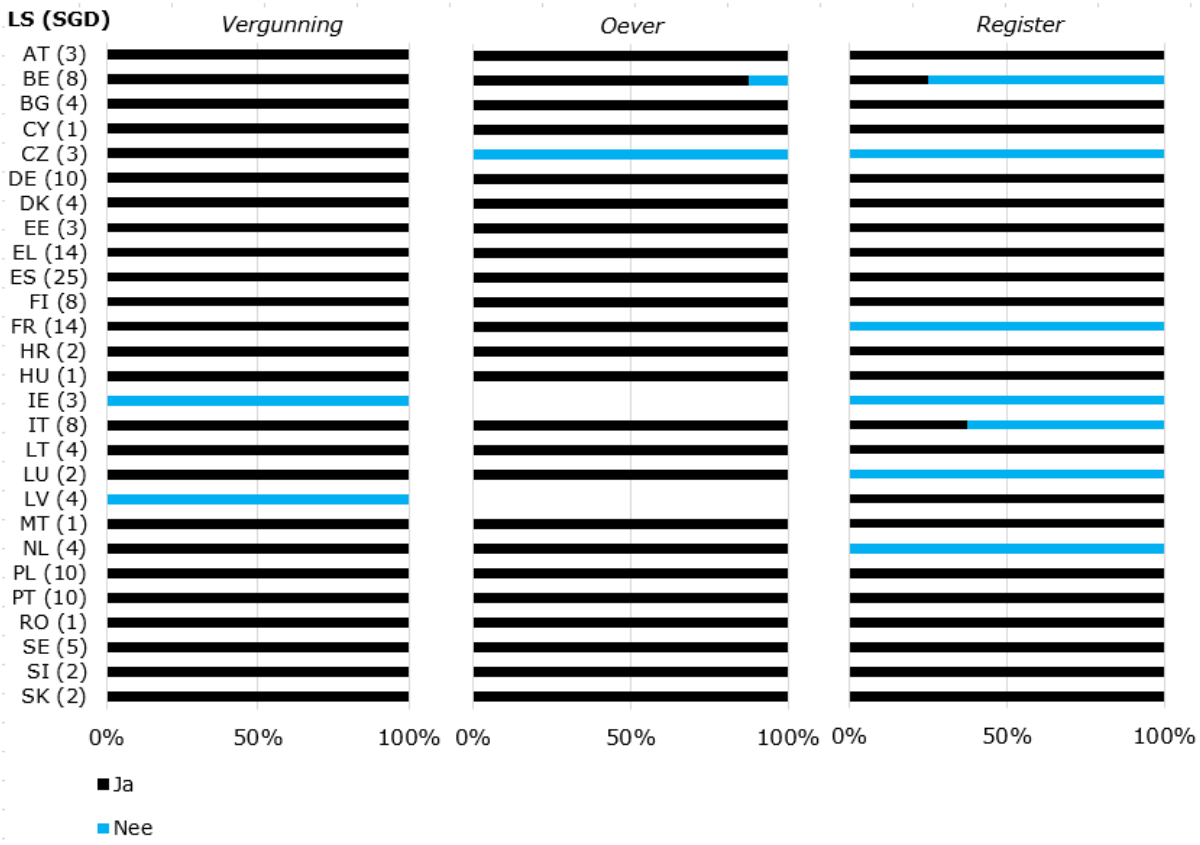
betrekking tot het oppervlaktewater. Vier lidstaten rapporteerden maatregelen met betrekking tot het grondwater. De meeste lidstaten meldden diffuse verontreiniging, onttrekking of omleiding van stromen, fysieke veranderingen en dammen, barrières en sluizen als de belangrijkste belastingen. Andere belangrijke typen gerapporteerde belastingen zijn puntbronnen.

3.4 Aanpak van hydromorfologische belastingen

Hydromorfologische wijziging blijft de grootste belasting op waterlichamen. Door de Green Deal, en met name de biodiversiteitsstrategie voor 2030 en de strategie voor slimme en duurzame mobiliteit[38], zijn er meer mogelijkheden ontstaan voor aanpak van hydromorfologische belastingen, zoals dammen, waterkeringen, veranderde grondwaterstanden enz. Het biodiversiteitsdoel van 25 000 km vrij stromende rivieren in Europa benadrukt hoe belangrijk het is rivieren lateraal en longitudinaal weer met elkaar te verbinden om ecosystemen volledig te re-integreren.

De KRW (artikel 11, lid 3, punt i)) schrijft voor dat de lidstaten moeten zorgen voor *maatregelen voor de hydromorfologische toestand* van waterlichamen in de vorm van een vereiste inzake voorafgaande toestemming of registratie. De hieronder gerapporteerde en gepresenteerde informatie geeft aan welke lidstaten vergunningsstelsels hebben om de fysieke wijzigingen van waterlichamen te reguleren.

[38] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12438-Strategie-voor-duurzame-en-slimme-mobiliteit_nl

Figuur 3: Vergunningen om fysische veranderingen aan waterlichamen te reguleren.

Bijna alle lidstaten hebben vergunningsstelsels om fysieke wijzigingen van waterlichamen te kunnen reguleren. Bijna al deze stelsels hebben betrekking op oevergebieden. De meeste lidstaten hebben een register van fysieke wijzigingen.

De meest relevante maatregelen in dit verband betreffen het verbeteren van de longitudinale continuïteit (belangrijke type maatregelen 5), andere verbeteringen in de hydromorfologie dan longitudinale continuïteit (belangrijke type maatregelen 6), verbeteringen in het stromingsregime en de ecologische stromen (belangrijke type maatregelen 7) en maatregelen voor natuurlijke waterretentie (belangrijke type maatregelen 23).

Er zijn maatregelen ter verbetering van de longitudinale continuïteit (belangrijke type maatregelen 5) voor oppervlaktewateren in twintig lidstaten gerapporteerd. De meeste lidstaten rapporteerden dammen, barrières en sluizen als de belangrijkste belasting voor deze maatregelen.

Zeven lidstaten[39] verwachten voortgang bij het tot stand brengen van longitudinale continuïteit op basis van geplande maatregelen die tussen 2018 en 2021 zullen worden

[39] Hongarije, Ierland, Italië, Oostenrijk, Polen, Roemenië en Zweden

uitgevoerd. Bovendien verwachtten twee lidstaten[40] de doelen tegen die tijd te hebben bereikt.

In de meeste lidstaten zijn maatregelen voor andere verbeteringen van de hydromorfologie dan longitudinale continuïteit (belangrijke type maatregelen 6) gerapporteerd voor oppervlaktewateren, en in vier lidstaten voor het grondwater. In de meeste gevallen zijn deze maatregelen bedoeld voor het aanpakken van belastingen die verband houden met fysieke wijziging van het kanaal, de bedding, het oevergebied en/of de kust.

De lidstaten moeten eerst doelen bepalen voor de ecologische stromen in hun waterlichamen (een voorwaarde voor het bereiken van een goede toestand in rivieren) en vervolgens alle nodige maatregelen nemen om deze doelen te bereiken (gegroepeerd in belangrijke type maatregelen 7), waaronder het verminderen van de onttrekking of het vrijgeven van voldoende water voor stroomafwaarts gelegen wateren bij de exploitatie van dammen.

In de tweede SGBP's werden in slechts zeer weinig lidstaten voor alle relevante waterlichamen de ecologische stromen bepaald en hersteld. De meeste lidstaten rapporteerden dat er werkzaamheden waren gepland om deze lacune in deze cyclus aan te pakken.

Uit de informatie die vervolgens in het kader van de rapportage over de maatregelenprogramma's in 2018 is verstrekt, blijkt dat zeven lidstaten doelen voor ecologische stromen in alle of sommige van de waterlichamen hebben bepaald. Dit is vergelijkbaar met wat in 2016 werd gerapporteerd, wat erop wijst dat er geen duidelijke voortgang is geboekt. Voor de andere lidstaten zijn werkzaamheden aan de gang, maar de gerapporteerde indicatoren maken het niet mogelijk gedetailleerde voortgang te beoordelen.

Wat betreft de maatregelen die zijn genomen om het ecologisch debiet te bereiken, hebben twintig lidstaten over belangrijke type maatregelen 7 voor oppervlaktewater gerapporteerd, terwijl slechts vijf lidstaten over belangrijke type maatregelen 7 voor grondwater hebben gerapporteerd.

4. Tweede voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen

Inmiddels is een kader voor overstromingsrisicobeheer stevig in de EU verankerd, zoals blijkt uit een in 2019 gepubliceerde evaluatie van de Commissie[41].

Ook voor de tweede uitvoeringscyclus (2016-2021) bestond de eerste stap op grond van de overstromingsrichtlijn uit de voorbereiding van voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen en de identificatie van gebieden met een potentieel aanzienlijk overstromingsrisico tegen het einde van 2018. De voorlopige beoordelingen zijn grotendeels gebaseerd op beschikbare informatie over overstromingen in het verleden en op voorspellingen van potentiële overstromingen in de toekomst.

[40] Cyprus en Letland

[41] Om dit te bevestigen, heeft de Europese Commissie een evaluatie van de overstromingsrichtlijn uitgevoerd en haar bevindingen in 2019 gepubliceerd
https://ec.europa.eu/environment/water/fitness_check_of_the_eu_water_legislation/index_en.htm

De Commissie beoordeelde de voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen van de lidstaten in de tweede cyclus.[42] Sinds de vorige cyclus heeft de helft van de lidstaten de verzameling van gegevens en/of de methodologieën voor uitvoering van voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen verbeterd. In twaalf lidstaten zijn de criteria voor het identificeren van significante toekomstige overstromingen geactualiseerd op basis van de huidige methodologieën. Hoewel het debat over overstromingen in stedelijke gebieden en de stijging van de zeespiegel geïntensiveerd is, worden rivieroverstromingen nog steeds het vaakst als bron van aanzienlijke overstromingen in de EU geregistreerd (twee derde van het totaal). Voor de overgrote meerderheid van de lidstaten zijn er enige of sterke aanwijzingen dat de gevolgen van toekomstige overstromingen voor de menselijke gezondheid, het milieu, het cultureel erfgoed en de economische activiteit worden overwogen. De aandacht voor het milieu en het cultureel erfgoed lijkt sinds de eerste cyclus te zijn toegenomen, aangezien het percentage gebieden met een potentieel significant overstromingsrisico waar milieu en cultureel erfgoed niet relevant werden geacht, met ongeveer 10 procentpunten afnam. De situatie rond de registratie van de gevolgen van overstromingen is duidelijker dan in de eerste cyclus: bijna twee derde van de lidstaten presenteerde sterke aanwijzingen voor een duidelijke methodologie voor de beoordeling van overstromingen uit het verleden. In 60 % van de stroomgebieden in de EU zijn er echter geen gegevens over de kosten van overstromingsschade. Er is dus ruimte voor verbetering, aangezien de verzameling van dergelijke gegevens nuttig is bij de berekening van de kosten en baten en de prioritering van de maatregelen. In de meeste lidstaten zijn de ontwikkelingen op lange termijn (sociaal-economisch, infrastructuur- en landgebruik) in overweging genomen, zij het met wisselende striktheid. Er is ook bewijs dat alle lidstaten in hun voorlopige beoordelingen rekening hebben gehouden met klimaatverandering; dit is een verbetering ten opzichte van de eerste cyclus, toen zes lidstaten geen rekening hadden gehouden met klimaatverandering en dit voor nog eens vijf lidstaten onduidelijk was.

5. Kosten en financiering

In paragraaf 3, tabel 2 is te zien dat de twee belangrijkste door de lidstaten gerapporteerde belemmeringen voor tijdige uitvoering een gebrek aan financiering en vertragingen bij de uitvoering van de projecten zijn.

Hoewel de rapportage van de lidstaten over de kosten en de financiering van de maatregelenprogramma's over het algemeen fragmentarisch lijkt, wordt in een studie van een consultant[43] geschat dat de maatregelen uit de reeks tweede SGBP's ten minste 142 miljard EUR aan investeringen vereisen. Dit is een onderschatting van de totale kosten, aangezien er aanzienlijke lacunes in de gegevens zijn en de exploitatie- en onderhoudskosten van de infrastructuur buiten beschouwing zijn gelaten. De investeringen voor de overstromingsrisicobeheersplannen worden in dezelfde bron op in totaal 14 miljard EUR geraamd, wat hoogstwaarschijnlijk opnieuw op een onderschatting berust. De lidstaten maken gebruik van een reeks financieringsbronnen, in het bijzonder van tarieven voor water en sanitaire voorzieningen, EU-fondsen en nationale overheidsmiddelen, alsmede in mindere

[42] Zie voor de eerste cyclus (2010-2015) https://ec.europa.eu/environment/water/flood_risk/overview.htm
[43] Woods & ACTeon (2021), "Economic data related to the implementation of the WFD and the FD and the financing of measures", binnenkort verschijnend verslag namens DG Milieu.

mate van onttrekkings- en verontreinigingsheffingen. Over het geheel genomen maken zij minder gebruik van particuliere investeringen (bijdragen) en de meer innovatieve vormen van financiering, zoals betalingen voor ecosysteemdiensten.

Wat de financiële draagkracht van de watersector betreft, blijkt uit de bovengenoemde studie dat ongeveer de helft van de lidstaten een terugverdienpercentage van de financiële kosten van meer dan 90 % heeft. De OESO[44] heeft gerapporteerd dat voor de EU als geheel de gebruikers (via watertarieven) ongeveer 70 % van de financiële kosten voor levering van waterdiensten betalen, terwijl de overheidssector de resterende 30 % financiert. De twee verslagen wijzen op grote verschillen tussen de lidstaten en tussen de brede sectoren van de huishoudens, landbouw en industrie.

Bovendien lijkt de terugverdiening van milieu- en resourcekosten minder succesvol. In een recent verslag van de Europese Rekenkamer[45] wordt gewezen op de uitdagingen op het vlak van de verontreinigingskosten. Zij merkt met name op dat het moeilijk is om de kostenstijgingen van waterdiensten terug te verdienen als gevolg van de verontreiniging vanuit diffuse bronnen. Een bredere en betere toepassing van het beginsel dat de vervuiler betaalt, zou de vervuilers meer stimulansen bieden om vervuiling te verminderen en te voorkomen, onder meer door hun eigen milieu-investeringen. Afgaande op het grote aantal waterlichamen dat zich niet in een goede kwantitatieve toestand[46] bevindt, lijkt men zich niet ten volle bewust van de mogelijkheid dat de waterprijzen de huidige waterschaarste beter zullen moeten weerspiegelen; daarnaast is er behoefte aan duurzame investeringen in efficiënt watergebruik. Deze inspanningen op het gebied van stimulansen en efficiëntie dragen bij tot de vaststelling van het bedrag aan kapitaalinvesteringen dat nodig is voor een efficiënt en duurzaam beheer van de steeds schaarser wordende watervoorraden.

6. Conclusies

De meeste lidstaten hebben enige voortgang geboekt bij het vaststellen op welke manier voor elke significante belasting van het milieu een goede toestand kan worden bereikt, en in welke mate de maatregelen die nodig zijn voor het bereiken van een goede toestand van waterlichamen, zijn uitgevoerd. Dit is een bemoedigende verbetering, die een betere identificatie en prioritering van de maatregelen mogelijk maakt. Er kon aanzienlijke voortgang worden vastgesteld bij de uitvoering van maatregelen, met name op het gebied van de aanpak van verontreiniging, de onttrekking en de waterefficiëntie. Het is positief te kunnen opmerken dat de lidstaten maatregelen nemen om de lacune te verkleinen. Het is echter duidelijk dat de afstand die moet worden overbrugd om volledig aan de doelen van de kaderrichtlijn water te voldoen, nog steeds aanzienlijk is. In dit verband wordt gerapporteerd dat de lidstaten door verschillende belemmeringen worden gehinderd bij het snel uitvoeren van hun maatregelen, voornamelijk door een gebrek aan toereikende financiering.

[44] OESO, Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection, 2020.
[45] Speciaal verslag nr. 12/2021 van de Europese Rekenkamer, “Het beginsel “de vervuiler betaalt”: inconsistente toepassing in de milieubeleidslijnen en -acties van de EU”, juli 2021.
[46] Vijfde verslag over de uitvoering van de kaderrichtlijn water en de overstromingsrichtlijn, COM(2019) 95 final.

Met de huidige en toekomstige gevolgen van de klimaatverandering wordt de uitdaging van waterbeheer in heel Europa steeds urgenter, en dat heeft invloed op de verwezenlijking van de doelen van de waterwetgeving. Met de overstromingsrichtlijn beschikt de EU over een juridisch kader dat geschikt is voor het beoogde doel. Het verminderen van de overstromingsrisico's waar en wanneer dit het meest van belang is, is echter een kwestie van nauwgezette en consistente uitvoering die gedurende een lange periode blijvende aandacht en grensoverschrijdende samenwerking vereist. De dramatische gebeurtenissen tijdens de zomer van 2021 in Europa tonen aan dat er nog veel moet worden gedaan om het overstromingsrisico doeltreffend te beperken.

De aanpak van watertekorten is een even dringende kwestie. Niet-duurzame watergebruikspatronen in heel Europa worden nog verergerd door de klimaatverandering, die leidt tot hogere verdampingsniveaus en langere perioden van extreme droogte, die de reeds bestaande waterschaarste in steeds grotere delen van Europa nog doen toenemen. In de context van mondiale uitdagingen op het gebied van klimaat, gezondheid, biodiversiteit en verontreiniging moet een veelzijdige waterbestendigheidsagenda deel uitmaken van de respons.

Door de Europese Green Deal heeft zich een waterbestendigheidsagenda ontwikkeld, met aandacht voor waterefficiëntie in diverse wetgevingsherzieningen en in horizontale strategieën zoals het actieplan voor de circulaire economie en de EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering. Op dit vlak is er ook sprake van voortgang op sectoraal niveau, bijvoorbeeld op het vlak van landbouw, energie en transport; het is van essentieel belang dat deze verder wordt versterkt.

De prijsstelling voor water is een krachtig instrument om de waterefficiëntie te verbeteren en bij te dragen tot een doeltreffender en duurzamer beheer van de vraag naar water. Zij vereist een zorgvuldige opzet om recht te doen aan lokale omstandigheden en sociale overwegingen (zoals de toegang van kwetsbare huishoudens tot betaalbaar drinkwater van hoge kwaliteit, zoals door de herziene drinkwaterrichtlijn wordt aangemoedigd). De prijsstelling werkt ook het best wanneer deze wordt afgestemd op beleidsmaatregelen ter bestrijding van verontreiniging en ter ondersteuning van innovatie en investeringen in waterefficiëntie.

Investeringen in water zijn win-winoplossingen die ten goede komen aan het water, de biodiversiteit en de natuur in het algemeen, terwijl zij een stimulans vormen voor het herstel en de schepping van banen. De middelen die via INVEST EU en het meerjarig financieel kader aan de lidstaten ter beschikking worden gesteld, zouden derhalve ten volle moeten worden benut. Met steun van de taxonomieverordening[47] voor duurzame beleggingen kunnen deze middelen de systemische transformatie bevorderen en bijdragen aan het mobiliseren van inspanningen door nationale en particuliere bronnen. Verder biedt Horizon Europa extra

[47] Verordening (EU) 2020/852 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen, PB L 198 van 22.6.2020, blz. 13

mogelijkheden om te investeren in onderzoek en innovatie op het gebied van water in de EU en om de uitvoering beter af te stemmen op de behoeften van de samenleving en de burgers.[48]

Europa is op een keerpunt in waterbeheer aangekomen, en de cruciale volgende stroomgebiedbeheerplannen en overstromingsrisicobeheerplannen worden in het voorjaar van 2022 verwacht. Er is niet veel tijd over tot 2027, wanneer de meeste mogelijkheden voor vrijstelling van de verplichtingen uit hoofde van de kaderrichtlijn water aflopen en waterlichamen in goede staat moeten verkeren.

Aangezien de meeste waterlichamen in de EU nog steeds niet in een goede toestand verkeren, moeten de lidstaten dringend versneld actie ondernemen. Bij het nemen van de benodigde maatregelen is de Europese Green Deal een unieke kans die door de lidstaten en belanghebbenden moet worden aangegrepen om een waterbestendige toekomst veilig te stellen.

[48] Waaronder een nieuwe generatie doelgerichte en ambitieuzere partnerschappen (European Partnership Water security for the planet (Water4All); Partnership for a climate neutral, sustainable and productive Blue Economy (SBEP)), and R&I Missions, ("Oceans and waters", "Adaptation to Climate Change" and "Healthy Soils").